

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

FRANCISZEK POLKOWSKI (KRZYWDA-POLKOWSKI)

(1881—1949)

Franciszek Polkowski urodził się 29 XII 1881 r. w Płocku. Ukończył szkołę techniczną w Warszawie, a maturę zdał w 1902 r. w gimnazjum realnym w Moskwie. W tym też roku rozpoczął studia w Wyższej Szkole Malarstwa, Rzeźby i Budownictwa im. Strogonowa w Moskwie na Wydziale Architektury. Po uzyskaniu w 1913 r. dyplomu architekta wyjechał do Anglii i Francji jako stypendysta Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych na dalsze studia urbanistyczne. Po powrocie do kraju w 1914 r. pracował w biurach architektonicznych F. Lilpopy i K. Jankowskiego.

Przy poparciu Komitetu Obywatelskiego m. Warszawy w 1915 r. zorganizował Wytwórnice Artystyczno-Stolarską. Brał również udział w organizowaniu Wydziału Architektury na Politechnice Warszawskiej (PW), nie został jednak wówczas powołany w skład wykładowców. W wyniku konkursu powołany został natomiast na stanowisko dyrektora Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej w Warszawie (1915). Objęcie tego stanowiska pozwoliło mu przekształcić Kursy Rysunków Rękodziel Artystycznych w Kolegium Sztuk Zdobniczych, które prowadził do września 1918 r.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości F. Polkowski rozpoczął pracę w Sekcji Odbudowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a po reorganizacji rządu przeniesiony został do Ministerstwa Robót Publicznych. Zorganizował tam Wydział Architektoniczno-Budowlany, którym kierował do 1921 r.

W 1921 r. F. Polkowski otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego Katedry Kompozycji Architektonicznej w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (ASP) i od tego czasu związał się na stałe ze szkolnictwem wyższym. W latach 1921—1931 parokrotnie był wybierany na dziekana Wydziału Architektury krakowskiej ASP. W 1924 r., korzystając z rocznego urlopu bezpłatnego na uczelni, wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie pracował w biurze architektonicznym Mc Kim, Mead i White w Nowym Jorku.

W 1930 r. Rada Wydziału Ogrodniczego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (SGGW) w Warszawie powierzyła mu organizację i kierownictwo Zakładu Architektury Krajobrazu i Parkoznawstwa w Skierniewicach, pierwszej i jedynej tego rodzaju placówki naukowej w Polsce. W 1932 r. prof. F. Polkowski przeniósł się do Warszawy i zachowując kierownictwo Zakładu w SGGW, objął 12 grudnia Katedrę Projektowania Wnętrz i Krajobrazu na Wydziale Architektury PW.

Sprawami architektury krajobrazu zainteresował się jeszcze podczas studiów w Anglii i Stanach Zjednoczonych. Istotny wpływ na jego działalność jako projektanta i realizatora miały ogrody angielskie, ich kompozycja i założenia. W projektach swych łączył geometryzację i rytmikę elementów przestrzennych i plastycznych ze swobodnie ukształtowaną roślinnością. Uważany za najwybitniejszego przedstawiciela modernizmu w planowaniu ogrodów, swoją działalnością w tym zakresie i indywidualnością stylu wywarł poważny wpływ na kierunek kompozycji parków i ogrodów w kraju.

Pierwszą jego pracą teoretyczną i doświadczalną w dziedzinie parkoznawstwa był park w Żelazowej Woli (1932). Budowę parku wykorzystał jako żywą zieloną pracownię dla kształcenia swoich dyplomatów.

Prof. F. Polkowski bardzo ciężko przeżył okres II wojny światowej. Podczas oblężenia Warszawy we wrześniu 1939 r. utracił mieszkanie z pięknymi zbiorami sztuki i musiał opuścić stolicę. Początkowo zamieszkał w Maluszynie, a w 1942 r. w Żelazowej Woli, gdzie pozbawiony środków materialnych i możliwości pracy twórczej borykał się z trudnościami okupacyjnego życia, co miało fatalny wpływ na jego zdrowie.

Po wyzwoleniu w 1945 r. powrócił do Warszawy i zamieszkał w gmachu SGGW. Rozpoczął odbudowę swojego warsztatu pracy na tej uczelni, jednocześnie kierując Katedrą Projektowania Ogrodów i Krajobrazu na Wydziale Architektury PW. 14 I 1949 r. został mianowany profesorem zwyczajnym PW. Ponadto w latach 1946—1947 był doradcą Kancelarii Cywilnej Prezydenta do spraw parków i ogrodów reprezentacyjnych. Kierował urzędami parków Łazienek, Natolina, Ogrodu Saskiego i Ogrodu Sejmowego.

Dorobek twórczy prof. F. Polkowskiego jest różnorodny. W 1935 r. wraz z Aliną Scholtzówną zdobył I nagrodę w konkursie na projekt parku im. Derdackiego w Hallerowie—Wielkiej Wsi, a w następnym roku, również z Scholtzówną (i Bolesławem Schmidtem) I nagrodę za projekt Muzeum Ziemi Pomorskiej im. Marszałka Piłsudskiego w Toruniu. Sam autor za najważniejsze ze swych prac uważał następujące: plan rozbudowy i regulacji Warszawy (I i II nagroda w konkursie), projekt urządzenia stadionu w Parku Paderewskiego w Warszawie, projekt kościoła w Wilnie (I nagroda w konkursie w 1939 r.) oraz Mauzoleum Walki i Męczeństwa w gmachu Ministerstwa Oświaty. Do wybitniejszych jego prac należy zaliczyć również projekty parku w Żelazowej Woli, parku miejskiego w Wiśle, parku na Górze Zamkowej w Nowogrodku i parku w Maluszynie. Był też autorem projektu kościoła w Mąkoszynie, planu rozbudowy Kalisza, Torunia, Nowego Miasta nad Pilicą, Powiśla w Warszawie, Włoch pod Warszawą, projektu urzędu wojewódzkiego w Toruniu, starostwa w Katowicach, szkół we Włocławku, osiedli mieszkaniowych w Pruszkowie, Włocławku i Włochach pod Warszawą. Ponadto opracował projekty domu studenckiego SGGW w Rogowie, katedry i kurii biskupiej w Katowicach, dyrekcji kolei w Toruniu oraz wspólnie z T. Tołwińskim barokowej kamienicy zwanej „Pod Piątką” na Nowym Świecie w Warszawie. Był również autorem nowego planu cmentarza Wojskowego (obecnie Komunalny) na Powązkach.

Prof. F. Krzywda-Polkowski zmarł nagle 2 XI 1949 r. w Warszawie i został pochowany na cmentarzu w Toruniu.

Opracował *Bolesław Krasiewicz*